

Asia: VN/5966/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle vanhemmuuslaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lastenvalvojat ry kiittää Oikeusministeriötä lausuntopyynnöstä. Lastenvalvojat ry haluaa tuoda esiin vanhemmuuslakiluonnokseen liittyen seuraavat huomiot:

1. YLEISTÄ

Nykyinen isyyslaki on astunut voimaan 2016 ja äitiyslaki huhtikuussa 2019. Äitiyslaki on ollut voimassa varsin lyhyen aikaa ja määrällisesti äitiyden vahvistamisia lastenvalvojien hoidettavana on ollut verraten vähän. Käytännön kokemusta lain toimivuudesta ei ole vielä paljонkaan kertynyt.

Lastenvalvojat ry:n lausunnossa pääpaino onkin isyyslain muutostarpeisiin sekä niiden toimivuuteen liittyvissä kohdissa. Lausunrossamme haluamme lakiesityksen kommentoinnin lisäksi kiinnittää huomiota muutamiin isyyslain soveltamiskäytännöissä ilmenneisiin haasteisiin.

Lastenvalvojat ry pitää ehdotettua vanhemmuuslakiluonnosta kannatettavana ja esityksessä esiin tuodut lain tavoitteet sekä niiden perusteet ovat hyvät. Laissa on onnistuneesti huomioitu isyys- ja äitiyslakien soveltamiskäytännössä esiin tulleita haasteita ja niiden pohjalta lakiluonnokseen on tehty tarvittavia korjauksia. Näistä tärkeimpänä uudistuksena pidämme 30 päivän ns. varoajasta luopumista sekä ennakkollista tunnustamista koskevien asiakirjojen lähettämistä suoraan neuvoloista DVV:lle. Perheiden kannalta vanhemmuuden vahvistumisen nopeutuminen on tärkeää ja mahdollistuu suunniteltujen lakimuutosten myötä.

Lainuudistuksen myötä on tarkoitus luoda sähköinen ilmoitusjärjestelmä DVV ja neuvoloiden välille. Tämä nopeuttaa asiakirjaliikennettä sekä helpottaa työmäärää sekä neuvolassa että lastenvalvojalla.

On tarkoituksenmukaista, että neuvolaa ohjaa jatkossa, kuten tälläkin hetkellä, epäselvät vanhemmuusasiat lastenvalvojalle.

Lain rakenne herättää joiltakin osin epäselvyyttä. Samasta asiasta on lausuttu monessa eri pykälässä ja osin pykälät vaikuttavat ristiriitaisilta keskenään. Välillä on myös haastavaa saada selvää, koskeeko yksittäinen kohta vanhemmuuden selvittämistä yleisesti, ennakkollisesti vai lastenvalvojan luona.

Osassa pykälistä jää epäselväksi, mitä sillä tarkoitettu. Asia saattaa selvitä lain perusteluista, mutta asia ei tule suoraan lakipykälässä esille.

2. YKSITYISKOHTAISET KOMMENTIT PYKÄLITTÄIN

2.1 LAKILUONNOKSESSA KÄYTETTY TERMISTÖ

2 § Äitiyden toteaminen synnyttämisen perusteella

4 § Isyys muissa tapauksissa

Esityksessä on todettu, että se on pyritty kirjoittamaan mahdollisimman sukupuolineutraalisti. Kuitenkaan isyyden ja äitiyden nimikkeistä ei ole luovuttu, jolloin termistöön liittyy ristiriitaisuuksia.

Esimerkiksi kun synnyttänyt henkilö on oikeudelliseltaan sukupuoleltaan mies, todetaan hänet kuitenkin lapsen äidiksi (2 §). Vastaava termistöön liittyvä ongelma on esim. 4 §:ssä, mikäli miehen oikeudellinen sukupuoli vahvistetaan naiseksi, voidaan hänet vahvistaa kuitenkin lapsen isäksi.

Toivoisimmekin tarkennusta termistöön sen osalta, miten vanhemman oikeudellisen sukupuolen muuttuminen vaikuttaa termistöön, jotta em. ristiriitaisuudet poistuisivat: vahvistetaanko esimerkiksi henkilön isyys, äitiys vai vanhemmuus, Termistö tulisi huomioida myös vanhemmuuden selvittämisessä ja tunnustamisessa käytettävissä lomakkeissa, esimerkkinä vaikkapa tilanteet, jossa em. tilanteessa synnyttäneen henkilön puoliso tunnustaa vanhemmuuden ja tarvitaan synnyttäneen vanhemman kuuleminen.

2.2 LAPSEN MENEHTYMISEN VAIKUTUS ISYYDEN VAHVISTAMISEEN

7§ Vanhemmuuden selvittämisen aloittaminen ja raukeaminen

19§ Vanhemmuuden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

20§ Tunnustamisen peruuttaminen, kiistäminen ja vaikutuksettomuus

Vanhemmuuslakiluonnoksen 7 §:ssä todetaan, että jos lapsi kuolee ennen kuin vanhemmuuden selvittäminen on aloitettu, asian käsittely raukeaa. Asia voidaan kuitenkin laittaa vielä vireille 18 §:n 3 mom. mukaisesti.

19 §:n perusteluissa todetaan, että jos lapsi syntyy elävänä, tunnustaminen voidaan vahvistaa etukäteen annetun tunnustamisen perusteella, vaikka lapsi olisi kuollut ennen vanhemmuuden vahvistamista. Itse lakitekstistä ei tule ilmi selkeästi mahdollisuutta siihen, että mikäli lapsi on menehtynyt syntymän jälkeen, vanhemmuus voidaan vahvistaa ennen lapsen syntymää annetun tunnustamisen perusteella, vaan asia tulee esiin perustelutekstien lukuisten ristiviittausten kautta. Toivoisimme tämän selkeämpää kirjaamista lakitekstiin.

20 §:n perusteluissa on todettu, että ”on myös mahdollista, että lapsi on menehtynyt ennen syntymää. Tunnustaminen voidaan 29 § perusteella näissäkin tilanteissa vahvistaa, jos Suomen viranomaiset eivät ole menettäneet toimivaltaansa asiassa ennen lapsen menehtymistä.” Em. kohta ”lapsi on menehtynyt ennen syntymää” vaatisi tarkennusta tai korjausta, koska toisaalta 7 § perusteluissa on todettu, että jos lapsi on syntynyt kuolleena, vanhemmuuden selvittämiseen ei ryhdytä.

Esitämme myös, että 20 § otsikointia selkeytettäisiin muuttamalla otsikointi muotoon Ennen lapsen syntymää annetun tunnustamisen peruuttaminen, kiistäminen ja vaikutuksettomuus

2.3 ISYYDEN SELVITTÄMISEN KESKEYTTÄMISPERUSTEET JA LASTENVALVOJAN VELVOLLISUUS NOSTAA KANNE

14 § Vanhemmuuden selvittämisen keskeyttäminen

16 § Tunnustamistilaisuuden varaaminen ja kanteen nostaminen

32 § Kanneoikeus isyyden vahvistamista koskevassa asiassa

Lastenvalvojat ry on aiemmin tuonut esiin isyyden selvittämisen keskeyttämiseen sekä lastenvalvojien velvollisuuteen nostaa isyyskanne liittyviä tulkintaeroja.

Isyyslain mukaan isyyden selvittäminen on voitu keskeyttää tilanteissa, joissa isyyden vahvistamiseksi ei ole saatavilla riittävästi tietoja. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi tilanteet, joissa äidistä ja lapsesta ei ole saatu otettua näytettä oikeusgeneettisiä isyystutkimuksia varten.

Lastenvalvojille on ollut epäselvää se, mikä lastenvalvojen toimintavelvollisuus on näissä tilanteissa. Eri kunnissa onkin ollut eri käytäntöjä siinä, onko lastenvalvoja lähtenyt ajamaan isyyden vahvistamista koskevaa kannetta, jos äidistä ja lapsesta ei ole saatu dna-näytteitä, vai onko tehty isyyden selvittämisen keskeyttämispäätös, jonka perusteella mies on saanut oikeuden nostaa isyyden vahvistamista koskeva kanne käräjäoikeuteen.

Lakiesityksessä on todettu, että 16 § sanamuotoa on selkeytetty lastenvalvojan toimintavelvollisuuden selkeyttämiseksi ja että ”lastenvalvojalla on velvollisuus nostaa kanne vanhemmuuden vahvistamiseksi - - myös silloin, kun lisäselvityksen saaminen estyy synnyttäneestä äidistä johtuvasta syystä”. Kuitenkin tähän toimintavelvollisuuteen liittyy vielä epäselvyyksiä, joita toivomme tarkennettavan. Ristiriitaisuus syntyy 16 § ja 32 § 2. momentin perustelujen välillä: toisaalta mahdollisuus keskeyttää vanhemmuuden selvittäminen säilyy sillä perusteella, että äidin ja lapsen näytteitä oikeusgeneettisiin isyystutkimuksiin ei saada, mutta toisaalta todetaan, että lastenvalvojalla on velvollisuus nostaa kanne, mikäli lisäselvitysten saaminen estyy synnyttäneestä äidistä johtuvasta syystä.

Esitämme, että jatkossa säädettäisiin selkeästi, että mikäli mahdollinen isä on tiedossa eikä lapsen äiti anna omasta eikä lapsen puolesta suostumusta oikeusgeneettisiin isyystutkimuksiin, velvollisuus ajaa kannetta olisi lastenvalvojalla. Lastenvalvojat ry:n tiedossa on tilanteita, joissa mies ei ole isyyden selvittämisen keskeyttämispäätöksen jälkeen nostanut isyyden vahvistamista koskevaa kannetta määräajassa eikä lapsen isyyttä ole siten vahvistettu.

Vanhemmuuden tunnustamisen vastaanottokynnyksen madaltamisen ja kanteennostovelvollisuuden suhde toisiinsa:

Lain 16 §:n muotoilu ei muutoinkaan ole yksiselitteinen. Pykälän toinen momentti sanoo, että lastenvalvojalla on velvollisuus ajaa kannetta lapsen puolesta, jos asiaan osallinen ei tunnusta vanhemmuuttaan. Lain ensimmäinen momentti sanoo kuitenkin, että lastenvalvojan tulee varata tilaisuus tunnustaa vanhemmuutensa, jos voidaan pitää mahdollisena, että henkilö on lapsen vanhempi. Näin ollen lastenvalvoja voi tulkita lakitekstiä kahdella tavalla esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö on vakuuttunut olevansa mahdollisesti lapsen vanhempi, mutta synnyttänyt äiti ei ole halukas hoitamaan asiaa. Lastenvalvoja voi pitää velvollisuutenaan varata asiaan osalliselle tilaisuus tunnustaa vanhemmuutensa, jolloin lastenvalvoja ei enää vie asiaa oikeuden kautta eteenpäin. Tällöin ilmeisesti asia lähetetään DVV:n päätettäväksi, joka ei kuitenkaan todennäköisesti voi vahvistaa vanhemmuutta, jolloin vanhemmuuden tunnustajan tulisi nostaa isyyden vahvistamista koskeva kanne. Toisaalta lastenvalvoja voi myös tulkita asian niin, että hän ei ota tunnustamista vastaan vaan vie asian oikeuteen nostamalla kanteen. Epäselväksi jää myös, missä tilanteessa käytetään lain 32§:ssä mainittua isyyden selvittämisen keskeyttämistä sillä perusteella, ettei äidistä tai lapsesta ole saatu oikeusgeneettisiä isyysnäytteitä, koska kriteeri isyyden tunnustamisen vastaanottamiselle on alhainen (”mahdollinen”).

Tarkennustoiveita vastaajaksi haastamisen ym. osalta:

Lisäksi toivomme selvennystä siihen, että mikäli lastenvalvoja nostaa isyyden vahvistamista koskevan kanteen tilanteessa, jossa lisäselvityksen saaminen on estynyt synnyttäneestä äidistä johtuvasta syystä, kenet asiassa haastetaan, jos tuomioistuimelta joudutaan kanteessa pyytämään isyystutkimusten määräämistä äidin ja lapsen osalta.

32 §:n miehen kanneoikeuteen liittyvissä kriteereissä todetaan rajaus niihin tilanteisiin, että ”lapsesta tai äidistä ei ole saatu näytettä, josta oikeusgeneettiset isyystutkimukset olisi voitu tehdä”. Tämä rajaus ei ota huomioon niitä tilanteita, joissa äidistä ja lapsesta on otettu näytteet isyyden selvittämiseen liittyen toisen miehen osalta, mutta äiti ei ole antanut toisen miehen osalta suostumusta dna-tutkimuksiin. Tältä osin esityksen sanamuotoa tulisi tarkentaa.

2.4 VANHEMMUUDEN SELVITTÄMISEN KESKEYTTÄMINEN, KUN ON ERITYINEN SYY OLETTAA, ETTÄ VANHEMMUUDEN SELVITTÄMINEN EI OLISI LAPSEN EDUN MUKAISTA VS. TUNNUSTAMISTILAISUUDEN VARAAMINEN

14 § Vanhemmuuden selvittämisen keskeyttäminen

16 § Tunnustamistilaisuuden varaaminen ja kanteen nostaminen

16 §:ssä on alennettu säännöksen todennäköisyysastetta vanhemmuuden tunnustamisen vastaanottamiselle. Ehdotuksen mukaan lastenvalvojan on varattava asiaan osalliselle tilaisuus varata tilaisuus tunnustaa vanhemmuutensa, jos voidaan pitää mahdollisena, että henkilö on lapsen vanhempi. Voimassa olevassa isyyslaissa tunnustamistilaisuuden varaamisesta on säädetty, että ”Lastenvalvojan on varattava miehelle tilaisuus tunnustaa isyytensä, jos hän katsoo, että oikeusgeneettisen isyystutkimuksen tai muun selvityksen valossa voidaan pitää todistettuna, että mies on lapsen isä.”

14 § on puolestaan säädetty isyyden selvittämisen keskeyttämisen edellytyksistä ja momentin 3 kohta koskee tilanteita, joissa lastenvalvoja voi keskeyttää vanhemmuuden selvittämisen silloin, kun on erityinen syy olettaa, että vanhemmuuden selvittäminen ei olisi lapsen edun mukaista. Ehdotetun momentin mukaan vanhemmuuden selvittäminen keskeytetään, mikäli ”kukaan ei ole tunnustanut lasta ja on erityinen syy olettaa, että vanhemmuuden selvittäminen ei olisi lapsen edun mukaista --.”

Koska toisaalta vanhemmuuden tunnustamisen vastaanottovelvollisuuden kynnystä on madallettu, eteen voi tulla tilanteita, joissa lastenvalvojan on otettava vastaan vanhemmuuden tunnustaminen myös niissä tilanteissa, joissa lastenvalvoja arvioisi, ettei vanhemmuuden selvittäminen olisi lapsen edun mukaista. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa henkilö, joka katsoo olevansa lapsen vanhempi, voi saada asiassa kanneoikeuden DVV:n kielteisen vanhemmuuden vahvistamispäätöksen kautta, jolloin perustelutekstissä esitetyt 14 § 3 mom. kohdan perusteet suojata lapsen etua eivät toteutuisi. Toivommekin lakiesityksen tarkentamista tältä osin, jotta perustelutekstissä esitetyt tavoitteet lapsen edun suojaamisesta eivät vaarannu näissä erityistilanteissa.

2.5 VANHEMMUUDEN SELVITTÄMISEN UUELLEEN ALOITTAMINEN LASTENVALVOJAN ALOITTEESTA

14 § Keskeytetyn vanhemmuuden selvittämisen uudelleen aloittaminen

Lakiluonnoksessa esitetään pykälän laajentamista siten, että myös lastenvalvojalla olisi oikeus aloittaa vanhemmuuden selvittäminen uudestaan.

Nykytilanteessa isyyden selvittämisen keskeytyksiä on muutama prosentti kaikista avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsista. Lastenvalvojat ry on jo aiemmin laatinut Oikeusministeriölle selvityksen keskeyttämissiin liittyvistä tilanteista. Suurin osa johtuu siitä, että lapsen äidillä ei ole tiedossa lapsen isä tai hän ei katso voivansa tietoa ilmoittaa. Näissä tilanteissa ainoa keino lastenvalvojalla on keskustelu lapsen äidin kanssa. Lastenvalvoja pyrkii aina motivoimaan äitiä isyyden selvittämiseen sekä informoi äitiä totuudessa pysymisen velvoitteesta.

Lastenvalvojat eivät usko uudelleen aloittamisen laajentamisen tuovan juurikaan muutosta nykyisiin lukuihin. Sen sijaan tilanne, missä äiti sekä lapsen mahdollinen isä ovat passiivisia asiassa ja tieto perustuu jonkun ulkopuolisen antaman tietoon, herättää paljon kysymyksiä. Tulisi tarkasti määritellä, mikä on riittävä tieto ja keneltä ja missä muodossa sen pitää tulla, jotta lastenvalvoja voi omasta aloitteestaan tehdä päätöksen vanhemmuuden selvittämisen aloittamisesta uudelleen. Onko tieto esimerkiksi annettava suullisesti vai kirjallisesti ja pitääkö tiedon antajan henkilöllisyys varmistaa? Miten toimitaan, jos neuvottelua vanhemmuuden selvittämiseksi ei saada pidettyä (osapuolet eivät saavu paikalle) tai mikäli äiti kiistää asian? On myös tärkeää selventää, miten vanhemmuuden selvittämisen aloittaminen uudelleen lastenvalvojan aloitteesta voidaan toteuttaa käytännössä siten, ettei toiminta ole ristiriidassa osapuolten perhe-elämän suojan kanssa?

2.6 MUITA HUOMIOITA

19 § Vanhemmuuden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

22 § Tunnustamisen hyväksyminen

Pykälissä on osin ristiriitaisuutta sen osalta, että toisaalta 19 §:ssä säädetään, että tulevan äidin tulee olla paikalla ilmoitusta antaessa ja hänen tulee hyväksyä tunnustaminen. Toisaalta 22 § todetaan, että jos tunnustaminen on tehty ennen lapsen syntymää, vanhemmuutta ei voida vahvistaa, ellei äiti ole hyväksynyt tunnustamista. Kuitenkin 19 § mukaan isyyden tunnustamisen vastaanottamisesta on kieltäydyttävä, jos synnyttävä äiti vastustaa tunnustamista.

23 § Kuuleminen

Perustelutekstissä todetaan, että kuulemisen voi toteuttaa joko lastenvalvoja tai Digi- ja väestötietovirasto. Pykälätekstissä mainitaan kuitenkin kuulemisen toteuttajana vain lastenvalvoja. Lähtökohtaisesti olisi hyvä, että mikäli vanhemmuus on tunnustettu ennen lapsen syntymää, kuulemisen toteuttaisi ensisijaisesti DVV.

Mikäli kuuleminen on lastenvalvojan tehtävä, tulisi varmistua siitä, että lastenvalvojalla on riittävät vanhemmuuden tunnustamiseen liittyvät tiedot, esimerkiksi tilanteessa, jossa alaikäinen isä tunnustanut isyyden neuvolassa, josta asiakirjat ovat siirtyneet siirtyvät sähköisesti DVV:oon.

25 § Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä laadittava asiakirja

Pykälän 2. momentissa säädetään tunnustamislausuman tiedoksiannosta tilanteessa, missä lastenvalvojalla ei ole todistettavasti tietoa siitä, että a.o. on saanut tiedon tunnustamislausuman antamisesta. Mitä käytännön tilannetta tämä voisi tarkoittaa ja mikä on riittävä todistettava tieto?

31 § Vanhemmuuslain käsittely ja muutoksenhaku

On tarkoituksenmukaista, että DVV voi tarvittaessa pyytää lastenvalvojaa täydentämään asiakirjoja tai pyytää lisäselvityksiä. Sen sijaan työnjakoa DVV:n ja lastenvalvojien välillä tulisi täsmentää erityisesti tilanteissa, joissa täydennyspyynnöt liittyvät osapuolten rekisteritietoihin, esim. siviilisäätytodistusten hankkimiseen. Olisi perusteltua, että DVV selvittää asiakirjojen täydentämisen tältä osin suoraan asianosaisten kanssa, koska DVV on se viranomainen, joka rekisteröi siviilisäätytiedot Suomessa. Asian kierrättäminen lastenvalvojan kautta vain pitkittää asian hoitamista.

35 § Lapsen puhevallan käyttäminen

Pykälän 1 momentissa todetaan, että alaikäisen lapsen puhevaltaa käyttää lastenvalvoja, joka 8 § nojalla selvittänyt vanhemmuuden. Tulisiko sanamuoto olla 'sen kunnan lastenvalvoja'? Oikeusprosessit voivat kestää pitkään ja myös lastenvalvojien keskuudessa vaihtuvuus on suurta.

50 § Isyyden kumoaminen

Esitetyt perusteet määräajan säilyttämiselle vanhemmuuden kumoamista koskevan kanteen nostamiseen liittyen ovat hyvät.

Lastenvalvojille tulee ajoittain yhteydenottoja liittyen isyyden kumoamista koskevan kanteen nostomahdollisuuksiin. Yhteydenotoissa on useinkin ilmennyt, että se seikka, että juridinen isä ei ole lapsen biologinen vanhempi, on saattanut olla pitkään osapuolten tiedossa. Asia nostetaan esiin esim. eron yhteydessä (elatusvastuu) tai osapuolet ryhtyvät pohtimaan isyyden kumoamista muissa elämäntilanteen muutoksissa.

Määräajan säilyttäminen viestii osapuolille siitä, että vanhemmuuden kumoaminen on merkittävä lapsen vakiintuneisiin ihmissuhteisiin vaikuttava asia, jolloin lapsen kokonaisedun kannalta on tärkeää, että kanteen vanhemmuuden kumoamiseksi nostetaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun tarve sille on tullut esiin. Toisaalta on hyvä, että kanteen nostamismahdollisuus määräajan jälkeen vaatisi nykyistä lievemmit perustelut, koska epäily omasta vanhemmuudesta saattaa tulla vasta määräajan umpeutumisen jälkeen. On myös perusteltua, että myös näissä tilanteissa kanteen nostamisaikaa säädellään vuoden määräajalla siitä, kun syy kanteen nostamatta jättämiselle on poistunut.

3. LAIN SOVELTAMISKÄYTÄNNÖSSÄ ESIIN TULLEITA ONGELMIA, JOIHIN TOIVOISIMME KIINNITETTÄVÄN HUOMIOITA

3.1 LASTENVALVOJILLE ASETETUT UHKASAKOT

35 § Lapsen puhevallan käyttäminen

Lakioikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta 11§

Em. pykäliin ei ole esitetty olennaisia muutoksia.

35 §:n (vrt. isyyslaki 31 §) mukaan vanhemmuuden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä alaikäisen lapsen puhevaltaa käyttää lastenvalvoja.

Lastenvalvojilla on tullut vastaan tilanteita, joissa lastenvalvoja on vienyt isyysasian käräjäoikeuteen siten, ettei lapsesta ole etukäteen otettu oikeusgeneettistä isyysnäytettä. Pääasiassa käräjäoikeus on näissä tilanteissa määrännyt äidin huolehtimaan lapsen näytteenotosta joko uhkasakon uhalla tai ilman.

Vastaan on kuitenkin tullut myös tilanteita, joissa tuomioistuin on velvoittanut lastenvalvojaa huolehtimaan lapsen näytteenotosta. Lastenvalvoja ei voi itse ottaa näytettä, kun asia on oikeuden käsittelyssä, vaan näyte tulee antaa terveysasemalla. Huolta on herättänyt, että lastenvalvojalle on näissä tilanteissa joskus asetettu jopa 1000 euron uhkasakko. Vanhemmuuslain perusteluissa todetaan, että lastenvalvojalla ei lapsen puhevaltaa oikeudenkäynnissä käyttäessään ole kuitenkaan toimivaltaa toimia lapsen puolesta asiassa, joka kuuluu yksinomaan lapsen huoltajan tehtäviin ja että lastenvalvoja ei voi esimerkiksi antaa suostumusta oikeusgeneettiseen isyystutkimukseen lapsen puolesta. Tällöin oikeudenkäyntiprosessissa onkin tarkennettava sitä, ettei lastenvalvojaa voi määrätä uhkasakon nojalla huolehtimaan lapsen näytteenotosta, koska asia kuuluu lapsen huoltajan tehtäviin.

Lastenvalvojat ry:n tietoon on tullut, että isyyskanteen yhteydessä eri kunnissa toimitaan eri tavoin lapsen elatusapua koskevan kanteen noston osalta. Lastenvalvojalla on mahdollisuus nostaa

isyyskanteen ohessa kanteen lapsen elatuksesta, mutta tätä mahdollisuutta ei ole aina käytetty. Tämän osalta pitäisi olla selkeä ohjeistus, jotta eri kunnissa asuvat lapset eivät ole eriarvoisessa asemassa.

Toivoisimme, että tästä voisi tiedottaa eri toimijoita ja ottaa esille koulutuksissa.

3.2 PERHESUHTEIDEN REKISTERÖINTIIN LIITTYVÄT HAASTEET

54§ Äitiyden määräytyminen välittömästi lain nojalla

55§ Isyyden määräytyminen välittömästi lain nojalla

Käytännössä lastenvalvojat saavat paljon yhteydenottoja liittyen tilanteisiin, joissa lapsi on syntynyt ulkomailla ja osapuolet ovat myöhemmin muuttaneet Suomeen. Tällöin yhteydenoton taustalla on usein henkilöiden puutteelliset rekisteritiedot vrk:ssa. Osapuolten toiveena on perhesuhteiden rekisteröinti isyyden vahvistamisprosessin kautta.

Olisi tarkoituksenmukaista, että tilanteessa, jossa henkilöt rekisteröidään Suomen väestötietojärjestelmään tai heidän esim. oleskelulupa-asiaa käsitellään, myös heidän välittömät lain nojalla määräytyvät sukulaisuussuhteet selvitetäisiin ja rekisteröitäisiin mahdollisimman tarkasti. Nyt näitä tietoja on pyritty yhä enenevässä määrin rekisteröimään ja virallistamaan isyyden vahvistamisprosessin kautta. Asiassa korostunee DVV:stä ja myös Migristä saadun neuvonnan tarve sukulaisuussuhteiden rekisteröimiseksi.

4. LAIN VOIMAANTULOSTA JA LAIN TOIMEENPANON EDELLYTTÄMISTÄ TOIMISTA

Lomakkeet

On tärkeää, että lain täytäntöönpanoon varataan riittävästi aikaa. Kolmen viimeisimmän lastenvalvojien työhön vaikuttaneen suuren lakimuutoksen (Isyyslaki 2016, Äitiyslaki 2019, Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 2019) yhteydessä lomakkeiden saaminen lastenvalvojien tietojärjestelmiin viivästyi kuormittaen yksikköjen resursseja. Tätä viivästymistä voidaan ehkäistä sillä, lain voimaantuloon ja toimeenpanoon liittyen huomioidaan, että lomakkeiden laatimisen jälkeen kunnille ja lastenvalvojien tietojärjestelmät tuottaville toimijoille jää riittävästi aikaa lomakkeiden saamiseksi lastenvalvojien tietojärjestelmiin. Lastenvalvojien työn sujuvuuden ja kuormittuneen työtilanteen vuoksi on tärkeää, että tietojärjestelmät ovat toiminnassa heti lain voimaantullessa. Olisi toivottavaa, että lomakkeiden suunnittelussa olisi mukana myös käytännön lastenvalvojatyötä tekeviä henkilöitä.

Koulutus

Lastenvalvojat ry pitää ensisijaisen tärkeänä riittävän koulutuksen järjestämistä uudesta vanhemmuuslaista kaikille lastenvalvojille. Aiemmin isyyslain voimaan tullessa koulutuskierron järjestettiin, sen sijaan äitiyslain voimaan tullessa vastaavaa koulutusta ei ollut. Koska äitiyden tunnustamisella on verraten vähän, on lain tulkinta ja toteuttaminen jäänyt monelle lastenvalvojalle liian hataralle pohjalle. Uusi laki tulee sisältämään huomattavia muutoksia lastenvalvojan käytännön työhön, joten mahdollisuus lain riittävään perehtymiseen on kaikkien etu. Yhtä tärkeää on saada myös neuvolan työntekijöille riittävä perehdyttäminen.

Tässä yhteydessä tuomme jälleen esille toiveemme valtakunnallisen käsikirjan rakentamisesta lastenvalvojille. Osa työntekijäistä tekee työtä yksin omassa kunnassaan, työntekijöiden vaihtuvuus on jatkuvasti lisääntynyt, tieto muuttuu nopeasti ja lisäksi asiakastapaukset ovat yhä monisyisempiä. Muilla sosiaalitoimen aloilla, kuten lastensuojelussa, käsikirja on saatu toteutettua jo vuosia sitten.

Tähtinen Raili
Lastenvalvojat ry